

Ramita Navai

Orașul minciunilor

Dragoste, sex și moarte la Teheran

Traducere de Ciprian Șulea

POLIROM
2016

Shiraz, iunie 1988,
la o lună după petrecere

Când vin ei, Amir se joacă în camera lui cu niște piese de Lego. Aude bubuiturile în ușă și șoaptele părinților lui. Iese în fugă din camera lui și se oprește în capul scării, ciulindu-și urechile. Aude niște voci de bărbați.

— Nu aveți de ce să-i luați și pe ei, *vă implor*, luați-mă doar pe mine, spune tatăl lui, hotărât și nestăpănit.

Apoi tăcere, în afară de suspinele slabe ale mamei lui. Când plânsetul încetează, ea urcă la etaj.

— Dragul meu, îmbracă-te, trebuie să mergem undeva.

— Nu vreau să merg.

Amir e speriat. Shahla îl mângâie drăgăstos pe păr și îi dă jos pijamaua.

— Unde e tati?

— Vine cu noi, mergem toți, împreună. Dragul meu, nu trebuie să-ți fie frică niciodată când ești cu mami și cu tati. Ești mereu în siguranță. Nu o să lăsăm să ți se întâmple nimic rău, bine?

Amir dă din cap. Bărbații cu arme îi escortează afară, în noaptea răcoroasă. Pe stradă curentul electric s-a întrerupt și Amir nu a văzut niciodată strada lui atât de întunecată. Nimeni nu vorbește în timp ce urcă în spatele camionetei, Amir în brațele tatălui său. Vecinii privesc de după perdele. Prieteni sau dușmani, cine poate ști?

Sunt duși direct la închisoarea Shiraz.

Teheran, martie 2013

Trecuse o săptămână de când Amir se întâlnise cu bătrânul; o săptămână de când Bahar îi spusese că pleacă. Căzuse în depresie, luptându-se cu ea în somn. I-a visat pe părinții

lui: că e din nou în închisoare, în brațele Shahlei. Că e pe umerii tatălui său, care merge pe Vali Asr, pe sub copaci. A visat că și bătrânul era acolo, implorându-l pe Manucheher să-l ierte. Dar Manucheher nu putea să vorbească, pentru că acum gâtul lui era rupt, frânt de lațul din jurul lui, în timp ce picioarele i se legănau deasupra pământului.

Închisoarea Shiraz, iunie 1988

Zilele sunt fierbinți și nopțile reci. Mirosul acru de transpirație și respirație neplăcută. Strigăte și țipete îndepărtate. Amir e prea mic ca să știe că acesta e sunetul torturii.

Au trecut două săptămâni de când au fost aduși aici. Gardianul le spune că or să fie duși la închisoarea Evin din Teheran. Shahla pare șocată. La Evin sunt transferate cazurile politice grave. Deținuții de aici, din Shiraz, discută despre asta destul de des. În închisoare, zvonurile se acumulează ca nicăieri altundeva unde a mai fost ea; ca niște scarabei ce rostogolesc niște cocoloașe de balegă din ce în ce mai mari, fiecare deținut contribuie cu noi speculații care le alimentează săptămâni la rând. *Or să-i omoare pe toți deținuții din Evin*, spune un monarhist care a auzit asta de la soțul verișoarei mamei lui, care lucrează cu un bărbat al cărui fiu e la biroul prim-ministrului. Declarația e tratată în același fel ca toate celelalte zvonuri, cu un amestec de groază și neîncredere. Dar toți știu sigur un lucru: doar cazurile grave sunt transferate la Evin.

Shahla nu înțelege cum s-a ajuns la asta. E cu atât mai supărat cu cât la început fuseseră toți în aceeași tabără, Manucheher și Shahla îmbrățișând inițial cu pasiune revoluția. Crezuseră că nimeni nu poate fi mai rău decât șahul și sub regimul șahului descoperiseră pentru prima oară clandestinitatea politică și își găsiseră consolarea în subterfugii. Șahul se apucase să-i elimine pe comuniști și pe stângiști, tot mai disperat să le facă pe plac americanilor

și temându-se sincer de amenințările Uniunii Sovietice la adresa Afganistanului. Între 1971 și 1977, peste 130 de luptători de gherilă și membri ai unor grupuri politice armate au fost executați sau torturați până la moarte. Unii spun că în timpul domniei lui au fost uciși peste 3.000 de adversari politici. În clipa în care șahul a fost detronat, stângiștii și comuniștii au ieșit la lumină, încrezători.

Cu nezdruncinatul lor simț al dreptății, Shahla și Manuchehr se simțiseră plini de speranță și fermecați de discursul antiimperialist și egalitar al lui Khomeini. Acest bărbat frumos și priceput la vorbă, a cărui caracteristică definitorie era modestia. După ostentația șahului și a soției lui, acest nou stil a avut mare succes. Cuvintele lui simple, predicate calm de sub sprâncenele încruntate, au impresionat națiunea. Sloganurile lui, măzgălite pe zidurile Teheranului, se întinseseră, ca ledera, pe zidurile din toată țara:

ISLAMUL ÎI REPREZINTĂ PE LOCUITORII MAHALALELOR,
 NU PE CEI AI PALATELOR!
 OPRIMAȚI DIN TOATĂ LUMEA, UNIȚI-VĂ!

Unul câte unul, protestatarii s-au alăturat, din pragmatism, din credință sau din interes, cauzei populare islamice a lui Khomeini, care se îndrepta spre victorie. Dar memoria oamenilor e scurtă. Relația problematică a Iranului cu stânga debutase de fapt în 1960, când clericul șiiit irakian și mentorul lui Khomeini, ayatollahul Hakim, emisese o *fatwa* care interzicea tuturor șiiților să se înscrie în Partidul Comunist. Cu toate acestea, comuniștii și stângiștii credeau că au o șansă. După cum s-a dovedit, avea să treacă mai puțin de un an până să fie reprimați din nou. Disidenții islamici și șahul împărtășeau teama de comunism.

Shahla și Manuchehr s-au aruncat în vârtoarea revoluției. Shahla s-a alăturat campaniei de alfabetizare a lui Khomeini,

un principiu de bază al zelului revoluționar (ale cărui fundamente fuseseră instituite de șah). S-a dus în provincie înarmată cu cărți, creioane și cele 32 de litere ale alfabetului persan. Unele sate erau straniu de tăcute. Băieții analfabeți de la sate erau excelentă carne de tun și mii dintre ei au fost trimiși pe front, ca să lupte în războiul împotriva Irakului. Răbdarea și bunătatea Shahlei nu erau suficiente. După patru ani a fost concediată, înghițită de valul de suspiciune care mătura la întâmplare țara. Și Manuchehr i-a căzut victimă, mai întâi în timpul revoluției culturale, când universitățile au fost închise timp de doi ani și țara epurată de orice influențe occidentale neislamice, iar apoi din nou când și-a pierdut slujba, fiind acuzat că e comunist. Și astfel viața lor și-a continuat mersul.

Strada Jambouri, Teheran, aprilie 2013

În mijlocul unui somn de după-amiază, pe telefonul lui Amir a apărut „număr privat”. S-a gândit că or fi ei, *ettela at*, cei de deasupra tuturor. Dar era bătrânul.

— Trebuie să ne întâlnim. Vreau să-ți explic.

Amir a închis. Telefonul a sunat iar. Și iar.

— Lasă-mă odată în pace, a spus el apatic.

În următoarele câteva zile bătrânul a sunat de multe ori, de pe multe numere diferite. A sunat chiar și pe fix. Ghassem a sunat de atâtea ori, încât Amir nici nu a mai răspuns la telefon. Dar apelurile au continuat. Așa că Amir și-a schimbat numărul de mobil.

Își dorise întotdeauna să afle fiecare detaliu despre moartea părinților lui. Încercase de mai multe ori să facă cercetări, dar de fiecare dată pierduse urma sau fusese avertizat s-o lase baltă. Era deja stigmatizat, de ce să mai atragă atenția asupra acestui lucru? Și dintr-odată iată, explicația era aici, în fața lui, numai să vrea s-o asculte. Însă nu era pregătit

să se confrunte cu adevărul din spatele morții părinților lui. Amir era și speriat. Nu doar de adevăr, ci și de bătrân. Se cutremura când se gândea cum reușise să dea de el.

În mai puțin de o săptămână, Ghassem suna la noul număr al lui Amir. Bahar observase apelurile misterioase. Credea că sunt de la *ettela* și, vrând să-l protejeze pe Amir, a început să rămână aproape în fiecare noapte la el. Se uitau împreună la filme, ținându-se în brațe și fumând iarbă. Pentru Amir, era dureros să aibă lângă el trupul ei cald, știind că în curând avea să-l piardă. Făceau dragoste cu aceeași intensitate ca la început – cu acea dorință flămândă pe care timpul și familiaritatea o erodează fără milă.

Într-o noapte când Bahar era acasă la ea, interfonul lui Amir a început să bâzâie. Era târziu, trecut de 11. El s-a uitat pe fereastra din față. Era bătrânul, adus de spate și scaldat în lumina portocalie a străzii. Avea ceva în mâini. Bătrânul a sunat iar. S-a uitat în sus, spre fereastra lui Amir, și acesta nu a mai apucat să se ascundă.

— Lasă-mă să intru. Nu stau mult.

Își întindea gâtul subțire, iar vocea lui slabă se lupta cu gravitația și cu geamul ferestrei.

Amir a deschis brusc fereastra.

— Tu nu înțelegi ce ți se spune? Ai făcut deja suficient rău! Nu-și dădea seama, dar striga.

— Nu te-a satisfăcut faptul că ți-ai spus poezia? Pleacă odată.

— Nu m-ai lăsat... să-ți explic... să încerc...

Vocea tremurată abia se auzea de cea a lui Amir.

— Ce naiba se întâmplă acolo?! a strigat un vecin. E bătrân, ai puțin respect! Și nu mai țipa!

Amir a coborât scările în fugă, cu pumnii încleștați. A deschis violent ușa de la intrare. Bătrânul nici nu a tresărit. Trist, obosit și palid din cauza vinovăției și a vârstei. Furia lui Amir s-a potolit din nou, lăsând în urmă resentimente arzătoare față de bătrânul acesta care îi refuza ura.

Ghassem ținea în mână o cutie de cadouri. Lângă el, pe jos, un imens bidon de ulei și un sac cu orez.

— Ți-am adus un ceas de aur și niște lucruri de primă necesitate de care poate ai nevoie, știu că locuiești singur.

— Nu sunt o victimă a vreunui cutremur, fir-ar a dracu' l a rostit printre dinți Amir, încercând să nu vorbească tare.

Bătrânul a scos din buzunarul de la piept un carnet de cecuri.

— Nu vreau decât să te ajut. Te-ai chinuit destul în viață din cauza a ceea ce am făcut eu. Uite 20 de milioane de tumani, măcar atât.

— Nu o să primesc niciodată banii tăi mânjiți de sânge, câte zile oi trăi. Crezi că poți să mă cumperi cu un cec și un bidon de ulei? Atâta costă ca să scapi de vinovăție? Atâta valorează părinții mei?

— Îmi pare rău, nu asta am vrut să sugerez, vreau doar să fac ceea ce trebuie.

— Poți să-i învii pe părinții mei? Dacă poți să-i învii, atunci o să mă mai gândesc dacă te iert.

I-a trântit ușa în nas bătrânului.

În apartament, a stins luminile și s-a dus încet la fereastră. Bătrânul își lăsase darurile la ușă și acum mergea pe alee, spre strada principală, nesigur pe picioarele lui.

Săptămâna aceea Ghassem nu l-a mai contactat pe Amir, iar viața a revenit la normal. Bahar se pregătea de călătorie. Amir s-a afundat iar în muncă. Și-a actualizat blogul, cu mai multă energie.

Închisoarea Evin, Teheran, august 1988

Shahla și Amir nu îl văd încă pe Manuchehr, nici măcar atunci când sunt transferați toți trei la Evin. La câteva zile după ce ajung, șocul inițial se disipează, scoțând la lumină furia Shahlei. Dar ea e sigură că vor fi eliberați în scurt